

Przedstawiona w niniejszym Raporcie analiza skłania do sformułowania następujących rekomendacji kierunkowych w zakresie działań, które należy podjąć w celu zapewnienia równego dostępu do edukacji osób z niepełnosprawnościami na każdym etapie edukacyjnym.

1. Wdrożenie postanowień Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

Należy wdrożyć do polskiego systemu prawnego oraz praktyki działania instytucji publicznych w Polsce postanowienia Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych (dalej, jako: Konwencja), w tym standard kształcenia osób z niepełnosprawnościami opisany w art. 24 tej Konwencji.

W myśl powyższego należy zapewnić osobom z niepełnosprawnościami dostęp do włączającego systemu kształcenia umożliwiającego integrację na wszystkich poziomach edukacji i w kształceniu ustawicznym a osobom głuchym edukację w polskim języku migowym.

2. Ustanowienie organu koordynującego.

Stosownie do treści art. 33 ust. 1 Konwencji, należy wyznaczyć lub ustanowić w ramach struktur rządowych mechanizm koordynujący politykę państwa wobec osób z niepełnosprawnościami, w celu ułatwienia i zapewnienia spójności działań zmierzających do wdrożenia postanowień Konwencji. Do kompetencji ww. organu powinno należeć także koordynowanie działań dotyczących polityki kształcenia osób z niepełnosprawnościami obejmujących

powszechny system oświaty, edukację artystyczną, edukację zawodową, edukację na poziomie szkolnictwa wyższego oraz kształcenie ustawiczne.

3. Monitorowanie wdrażania Konwencji.

Należy stale monitorować postęp prac nad wdrażaniem i realizacją postanowień Konwencji, w szczególności w zakresie równego dostępu do edukacji osób z niepełnosprawnościami. W tym celu, zgodnie z zaleceniami Komitetu Praw Osób Niepełnosprawnych przy ONZ, należy na bieżąco kontrolować, czy państwa członkowskie podjęły działania w celu m.in.:

- przeciwdziałania wykluczeniu osób z niepełnosprawnościami z powszechnego systemu nauczania,
- przeciwdziałania utrzymywaniu segregacyjnych form edukacji,
- zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami indywidualnego wsparcia w celu umożliwienia im realizacji prawa do edukacji włączającej,
- zapewnienia pełnej dostępności (w tym dostępności technologicznej) placówek oświatowych dla osób z niepełnosprawnościami,
- zatrudniania nauczycieli (w tym nauczycieli z niepełnosprawnościami) posługujących się językiem migowym i alfabetem Braille'a,
- zapewnienia szkoleń dla nauczycieli (i innej kadry) w zakresie pracy z uczniem niepełnosprawnym w systemie edukacji włączającej¹.

4. Promocja włączającego systemu edukacji osób z niepełnosprawnościami.

Działania instytucji oświatowych powinny być ukierunkowane na promocję modelu edukacji włączającej, tak, aby jak największa grupa uczniów niepełnosprawnych kształciła się w szkołach ogólnodostępnych, możliwie blisko ich miejsca zamieszkania. Jedynym kryterium stanowiącym o skierowaniu ucznia do szkoły specjalnej lub integracyjnej powinny być jego indywidualne potrzeby i możliwości oraz decyzja rodziców, podjęta po udzieleniu im rzetelnej informacji na temat warunków kształcenia w różnych

¹ Na podstawie: *Monitoring the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Guide for Human Rights Monitors*, UNHR, New York and Geneva, 2010
<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/CRPDIndex.aspx>

typach szkół. Wsparcie udzielane uczniowi niepełnosprawnemu powinno być takie samo bez względu na rodzaj placówki (szkoła ogólnodostępna, integracyjna, specjalna).

5. Zmiana systemu finansowania edukacji uczniów z niepełnosprawnością.

Warunkiem wdrożenia modelu edukacji włączającej jest zmiana systemu finansowania edukacji uczniów z niepełnosprawnością, tak aby kwoty przeznaczone w budżecie państwa na ich edukację trafiały do tej szkoły lub placówki, w której faktycznie kształci się dziecko niepełnosprawne (model „pieniądz idzie za uczniem”).

6. Wykorzystanie potencjału szkół specjalnych i zatrudnionej tam kadry pedagogicznej.

Należy w większym stopniu wykorzystać potencjał nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach specjalnych. Ośrodki te mogłyby stanowić centra doskonalenia i doradztwa dla nauczycieli pracujących z uczniami niepełnosprawnymi w modelu edukacji włączającej.

7. Wsparcie nauczycieli pracujących z uczniem niepełnosprawnym.

Należy zapewnić system wsparcia nauczycieli pracujących z uczniami niepełnosprawnymi w szkołach ogólnodostępnych, tak aby umożliwić efektywne kształcenie każdego dziecka. Szkolenia nauczycieli powinny obejmować wiedzę na temat indywidualnych potrzeb dzieci niepełnosprawnych, wykorzystania właściwych sposobów i form komunikacji oraz alternatywnych metod nauczania. Każdy nauczyciel powinien mieć zapewniony swobodny dostęp do materiałów pomocniczych i informacji na temat różnych rodzajów niepełnosprawności.

8. Współpraca z rodzicami uczniów z niepełnosprawnością.

Na każdym etapie edukacyjnym dyrekcja szkoły lub placówki oświatowej oraz nauczyciele pracujący z dzieckiem niepełnosprawnym powinni współpracować z rodzicami ucznia. Należy zapewnić realną możliwość wyboru szkoły przez rodziców ucznia z niepełnosprawnością oraz na

bieżąco konsultować sposób i formy kształcenia ich dziecka. Należy również wyeliminować przypadki nacisku na rodziców w sprawie wyboru lub zmiany szkoły, w której kształci się ich niepełnosprawne dziecko. W szczególnych przypadkach (sytuacje konfliktowe) wskazane jest korzystanie z instytucji mediacji w celu wypracowania najlepszej możliwej drogi współpracy uwzględniającej zasadę priorytetu dobra dziecka.

9. Zapewnienie wsparcia psychologicznego.

W ramach systemu wsparcia uczniów (w tym studentów) oraz rodziców dziecka z niepełnosprawnością należy zapewnić im profesjonalną pomoc psychologiczną oferowaną przez szkoły i placówki oświatowe lub poradnie psychologiczno-pedagogiczne.

10. Ujednolicenie systemu orzekania o niepełnosprawności uczniów.

Należy dążyć do ujednolicenia systemu orzekania o niepełnosprawności i zastąpić obecnie wydawane orzeczenia (poradni psychologiczno-pedagogicznych i Powiatowych Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności) spójną diagnozą zawierającą opis problemów i indywidualnych potrzeb dziecka.

11. Uelastycznienie systemu wsparcia uczniów z niepełnosprawnością.

Należy uelastyczyć system wsparcia uczniów z niepełnosprawnością. Tam, gdzie to jest możliwe należy odstąpić od wymagania przedstawienia orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność lub specjalne potrzeby edukacyjne. Dotyczy to wszystkich etapów edukacji uczniów z niepełnosprawnościami, w tym szkolnictwa wyższego.

Przepisy pozwalające na dostosowanie egzaminów (sprawdzian po 6-klasie, egzamin gimnazjalny, egzamin maturalny, egzamin zawodowy i inne) powinny uwzględniać indywidualne potrzeby uczniów i umożliwiać zastosowanie rozwiązań niestandardowych.

12. Bieżące monitorowanie procesu kształcenia uczniów z niepełnosprawnością.

Niezbędne jest bieżące monitorowanie procesu kształcenia uczniów z niepełnosprawnością, w tym w szczególności realizacji zaleceń poradni

psychologiczno-pedagogicznych zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego (dopóki zostaną utrzymane w systemie). Konieczne jest także stałe analizowanie przyczyn i konsekwencji częstej zmiany szkół przez dzieci z niepełnosprawnościami. Organy nadzoru pedagogicznego, w ramach prowadzonej kontroli, powinny uwzględniać opinie uczniów i rodziców dzieci z niepełnosprawnościami przy formułowaniu ocen i zaleceń pokontrolnych.

13. Dostępność architektoniczna.

Należy sukcesywnie eliminować bariery architektoniczne w budynkach szkół i placówek oświatowych oraz uczelni wyższych, kierując się zasadami uniwersalnego projektowania i racjonalnego dostosowania, polegającego na wprowadzeniu wszelkich koniecznych adaptacji i modyfikacji, niepociągających za sobą nieproporcjonalnych i niepotrzebnych utrudnień, które to adaptacje i modyfikacje są niezbędne w określonych przypadkach dla zapewnienia osobom niepełnosprawnym realizacji ich prawa do nauki.

14. Dostępność systemów komunikacyjnych i informacyjnych.

Należy zapewnić pełną dostępność stosowanych przez szkoły lub inne instytucje prowadzące kształcenie osób z niepełnosprawnościami, systemów komunikacyjnych i informacyjnych, w tym dostęp do Internetu. Platformy i treści e-learningowe muszą odpowiadać potrzebom i możliwościom osób z niepełnosprawnościami.

15. Podręczniki i pomoce dydaktyczne.

Należy zapewnić uczniom i studentom z niepełnosprawnościami swobodny dostęp do podręczników i pomocy dydaktycznych w formatach dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb (w tym rozwijać system e-podręczników), tak aby umożliwić im kształcenie w powszechnym systemie edukacji.

